



ACADEMY 15. 03. 2018

Nádor jazyka

Podle statistik v roce 1990 podlelo nádorům ústní dutiny asi o třetinu méně nemocných nežli v roce 2013. Celosvětově se jedná o závažný problém,...

Nádory jazyka se řadí k onemocněním ústní dutiny. Nádory jazyka se dělí na dvě hlavní skupiny - nádory nezhoubné (benigní) a zhoubné (maligní) neboli také mezi lidmi známé jako rakovina jazyka. Nádorové onemocnění jazyka patří mezi poměrně vzácná onemocnění, ale statisticky jejich výskyt neustále mírně roste.

Nádor jazyka v číslech

Podle statistik v roce **1990** podlelo nádorům ústní dutiny asi o třetinu méně nemocných nežli v roce **2013**. Celosvětově se jedná o závažný problém, jelikož je **veřejnost velmi málo informovaná** o výskytu takto závažných onemocnění. Kvůli tomu nemocní vyhledávají pomoc často v pokročilém stadiu nemoci. Celosvětově se nádory jazyka vyskytují častěji u mužů a to až dvakrát častěji než u

žen. Nejčastěji pak u mužů starších, **přibližně 55 let a více**. Zajímavé je, že se výskyt zhoubných nádorů jazyka silně vztahuje k určitým kulturním praktikám. V Indii rakovina jazyka patří k **40 % všech nádorů kvůli žvýkání tabáků** a podobným zlovykům (ve **Velké Británii** jsou to pouze **4 % všech nádorových onemocnění**).

Funkce a vlastnosti jazyka

Jazyk je svalnatý orgán, který je pokryt sliznicí. Jazyk má mnoho funkcí. **Jazyk se nachází na spodině dutiny ústní** a sliznice je kryta mnohvrstevným dlaždico-buněčným epitelem. **Epitel s výběžky dává jazyku jeho specifický sametový vzhled**. Jazyk má mnoho funkcí. Hlavní funkcí je **zpracovávání a rozměňování potravy**.

Pomocí jazyka se potrava posouvá dále do krku a hltanem do žaludku. **Typickou funkcí jazyka u člověka je mluvení a tvoření slov**. Ohebnost jazyka pomáhá vytvářet **širokou škálu zvuků a tónů**. Sliznice jazyka obsahuje speciální buňky - chuťové pohárky, které snímají chuťové vjemy z povrchu jazyka a úst.

Díky nim je **člověk schopen rozlišovat 4 základní typy chutí**. Chuť napomáhá poznat bezpečné a chutné potraviny od špatných nebo až nebezpečných. **Další funkcí jazyka je čištění povrchu zubů a úst** jako takových. Jazyk může mít i další funkce jako je **čich, ochlazování těla nebo lov**, ale tyto funkce se týkají jiných živočišných druhů, u člověka nejsou zachovány.



Chronické příčiny vzniku nádorů jazyka

Základem vzniku nádorů jazyka je **změna DNA buněk (mutace), které vedou k agresivnímu množení a zvětšování buněk**. Více jak 75 % všech zhoubných nádorů ústní dutiny jsou spojovány s **kouřením a s nadměrnou konzumací alkoholu**. K dalším faktorům patří také -

- **nedostatečná ústní hygiena**
- **chronické dráždění** (nesprávně sedící zubní protéza)
- **špatný skus zubů**, které dráždí okolní tkáň)
- **špatná výživa**
- **časté zvracení**, kdy žaludeční šťáva dráždí sliznici úst
- **chronické záněty** různých původů (kvasinky, bakterie nebo viry)

Výše zmíněných 75 % je ale natolik významných, že kouření a jiné **užívání tabáků** (zejména žvýkání) **ovlivňuje statistiky výskytu nemoci**. Kuřáci mají mnohonásobně vyšší riziko vzniku nádorů ústní dutiny včetně nádorů jazyka. [Dalším velmi významným faktorem je konzumace alkoholu](#) a třetím pak virové onemocnění a chronické dráždění. Ve většině případů vznikají nádory jazyka jako primární nebo původní léze. Možný je ale také vznik jako **metastáza**, kdy nádor původně vznikl ve vzdáleném orgánu a krví nebo lymfatickými cévami se rozšířil až do úst a **začal tvořit nová vzdálená ložiska**.

Další příčiny vzniku nádorů jazyka

Další možností je **přímé prorůstání z okolí, jako je krk, spodina úst, krční mandle** a podobně. Původem se nádory také řadí do mnoha skupin. **Nádory mohou vznikat přímo ze struktur jazyka** (sval, sliznice) nebo z okolních struktur, jako jsou lymfatické uzliny, podjazyková slinná žláza, krční mandle nebo jiná lymfoidní tkáň, struktury kůže (spinocelulární karcinom, bazaliom, melanom), dále pak teratom, adenokarcinom (žlázy v jazyku), lichen planus nebo [Kaposiho sarkom](#).

Jde vidět, že existuje široké spektrum možností, statisticky je ale **nejčastějším zhoubným nádorem ústní dutiny a jazyka spinocelulární karcinom**. Důležité je ještě zmínit jeden důležitý rizikový faktor, a tím je **nakažení se HPV virem**, což je lidský papilloma virus.

Tento **virus má téměř 200 různých druhů**, ale na nádorech v ústech se nejčastěji podílí typ **16 HPV**. Virus napadne buňky v ústech a změní jejich DNA. Díky tomu se buňky začínají nekontrolovatelně množit a tvoří nádor. **Nádor na základě HPV viru je typický pro osoby starší 50 let** a osoby tmavé pleti. Afroameričani nebo Afričani onemocněním trpí dvakrát častěji než běloši. **Muži jsou postiženi asi 3krát častěji než ženy**. Pro nádory vzniklé na základě HPV je typické, že se objevují u nekuřáků. Výhodou je, že tyto nádory reagují ne léčbu mnohem lépe než nádory vzniklé kvůli kouření cigaret nebo alkoholismu.

Prevence - důležitá je pravidelná kontrola dutiny ústní

V počátečních stádiích jsou nádory jazyka velmi těžce rozpoznatelné. **Léze bývají nebolestivé**, a pokud jsou v zadní části jazyka, tak je lze jen velmi těžko vidět. Mohou připomínat malý nebolestivý vrídek nebo jen drobný hrbolek. Proto je velmi důležité, aby byla ústa důkladně prohlédnuta specialistou alespoň dvakrát ročně - **zubní lékař nebo zubní hygienista by měl dvakrát ročně jazyk a celou dutinu ústní prohlédnout**.

K nezhoubným nádorům patří **fibromy** (stopkatý výrůstek), **hemangiom** (načervenalý nádorek vyrůstající z cévy), **lipom** nebo **lymfangiom**. Naopak **zhoubný nádor jazyka** (nejčastěji karcinom) může mít netypický průběh. Rané stadium onemocnění může vypadat jako **zvětšující se červený nebo bílý flíček**, nehojící se vrídek, otok nebo nezvyklý povrch jazyka.



Příznaky nádoru jazyka

Další možností je také **náhlá porucha pohyblivosti jazyka**, viklající se zub nebo zuby, **neobvyklé krvácení z jazyka**. Pokročilá stadia nemoci pak většinou zahrnují viditelný otok jazyka, viditelnou lézi v podobě vředu, bílé léze nebo krvácející léze, brnění jazyka, nepohyblivost, zvětšení okolních uzlin a bolest.

Pokud jde o nezhoubný nádor, léze se vyskytuje pouze v místě jazyka a roste lokálně. U maligního nádoru hrozí riziko dalšího šíření po organismu cévami nebo lymfatickými cestami. Velmi brzký nález má velmi dobrou prognózu ve většině případů. Problém je, že **umístění nádoru v oblasti jazyka je choulostivé a nádor se objeví většinou až v pokročilém stadiu**.

Pro některé zhoubné nádory existuje stav, který se označuje jako **premaligní léze**. To znamená, že léze je nezhoubná, ale pokud nebude včas léčená, může se zvrhnout v maligní, tedy zhoubný nádor. K těmto premaligním lézím se například řadí **leukoplakia**. Leukoplakia je abnormalita, která vede až [k 36 % vzniku spinocelulárního karcinomu](#).

Premaligní léze je definovaná jako benigní, morfologicky změněná tkáň, která má vyšší pravděpodobnost transformace v maligní (zhoubný) nádor. Příkladem premaligní léze je **leukoplakie** (bílé plaky), **erytroplakie** (červené plaky) nebo smíšená forma zvaná **erytroleukoplakie**. Dalším příkladem premaligní léze je **lichen planus** a to hlavně erozivní typ, submukózní fibroza nebo aktinická cheilitida. Zajímavé je, že sumukózní fibróza je velmi častá v Indii. **Typickým příznakem je nemožnost plně otevřít ústa**, pocit pálení v ústech, šišlání díky otoku jazyka, potíže při rozměňování jídla, potíže při polykání, dávení, snížená tvorba slin. Typicky

jde o lézi, která se nehojí. **Často si může nemocný myslet, že se například kousnul do jazyka,** ale léze přetrvává týdny i měsíce. V takovém případě je nutné vyhledat lékařskou pomoc.

Diagnostika nádorů jazyka

V extrémních případech, kdy je nádor velkých rozměrů a viditelný nebo hmatatelný, je jasné, že jde o něco abnormálního v oblasti jazyka. Velmi často ale **nádor začíná jako nenápadné zbarvení jazyka,** nehojící se vráidek a podobně. Pokud léze přetrvává několik týdnů a nehojí se nebo se dokonce zvětšuje, je na místě vyhledat pomoc.

Problematikou úst se zabývá zubní lékař (**stomatolog**), specialista zubní a čelistní chirurgie nebo výjimečně specialista ušního - nosního - krčního oddělení (**otorinolaryngologie**). Lékař lézi prohlédne a s největší pravděpodobností doporučí odebrat vzorek. Pouhým odhadem nelze nikdy spolehlivě určit typ nádoru. **Odběr se obecně nazývá biopsie.** Část podezřelého útvaru se odřízne nebo nasaje tlustou jehlou. Vzorek se zašle k mikroskopickému vyšetření.

Patolog by měl být schopen podle typických charakteristik buněk popsat typ nádoru (zda se jedná o zhoubný či nezhojivý typ a z jakého místa nádor vychází). Pro detailnější diagnostiku a zjištění, kam nádor zasahuje, **je potřeba využít zobrazovacích metod.** Nejlepší metodou je asi **MRI magnetická rezonance** nebo CT, počítačová tomografie. Počítačová tomografie umí detailně z různých pohledů zobrazit nádorovou masu. **Zobrazení nádoru má velký význam pro jeho léčbu.**



Léčba nádorů jazyka

Asi každého hned napadne, **jak se dá žít bez jazyka, který má hodně funkcí.** Jazyk je opravdu velmi důležitou, jedinečnou a nenahraditelnou strukturou. Cílem léčby je vždy na prvním místě prodloužit život nemocného na co možná nejdelší dobu, ale také **udržet určitý životní komfort.** To znamená zachovat jazyk. Důležité je zachytit onemocnění v raném stádiu, aby nádor nezasahoval do hloubky. **Samotná léčba nádoru je velmi individuální** a záleží na velikosti nádoru a jeho typu.

Pro úplné odstranění a vyléčení je nezbytný chirurgický zákrok, kdy je nádor vyříznut. Pokud je nádor velkých rozměrů, **je možné jeho velikost zmenšit radioterapií nebo chemoterapií.** Toto je v případě zhoubných nádorů. Nezhoubné se většinou odstraní chirurgicky a po té již nedochází k žádným potížím. Při zákroku v ústech a především na jazyku je důležité myslet na to, jak bude dotýčný přijímat potravu. Někdy může opatrně srkat tekutou stravu, jindy je nutné před operací zavést žaludeční sondu k zajištění výživy. Pokud nádor jazyka zasahuje do okolí, **je možné odstranit další struktury jako je část čelisti,** toto jsou většinou velmi složité a dlouhé operace.

Prevence nádorů jazyka

Léčba nádorů jazyka je poměrně úspěšná v raných stádiích. Proto je prevence velmi důležitá. Jako tak zvaný screening se využívá služeb dentálních hygienistů, zubařů nebo také praktických lékařů. Dvakrát ročně by každá osoba měla mít ústa prohlédnuta jak pohledem, tak pohmatem při běžné rutinní zubní prohlídce. **To by se mělo týkat každé osoby starší 20 let.**

K prevenci je ještě nutné dodat, že **existuje řada faktorů, které jsou jasným rizikovým faktorem.** Proto je důležité se jim vyhýbat. Patří k nim **kouření a jiné užívání tabáku (žvýkání),** nadměrná konzumace alkoholu nebo nákaza virem HPV. Dnes již existuje poměrně spolehlivé očkování proti typu 16, proto se doporučuje v prevenci vzniku nádoru jazyka a dutiny ústní. Důležité

je také zabránit chronickému dráždění v ústech a zajistit správné zubní protézy a jiné pomůcky. **Pravidelná správná ústní hygiena** (čištění zubů alespoň dvakrát denně) patří také k prevenci vzniku nádorů jazyka a úst.